

ĐẤU TRANH CHỐNG VIỆC CHUYỂN RA NƯỚC NGOÀI TÀI SẢN DO PHẠM TỘI MÀ CÓ VÀ THU HỒI TÀI SẢN: CÁC TIÊU CHUẨN TIÊN TIẾN VÀ THỰC TIỄN¹

KUNEV DENIS ANATOLEVICH*

Lần đầu tiên ở cấp độ luật quốc tế, khái niệm “Trả lại tài sản” được đưa ra vào năm 2003 trong Công ước của Liên hợp quốc về chống tham nhũng. Đây là trọng tâm của chương thứ Năm của Công ước này. Chương thứ Năm quy định hai bộ giải pháp: Một là giải pháp nhằm chống lại việc chuyển tài sản do phạm tội mà có sang các khu vực tài phán nước ngoài bằng việc nhà nước kiểm soát và giám sát tài chính cả về loại hình và phương thức; Hai là các giải pháp nhằm thu hồi tài sản này, trả lại nước xuất xứ bằng các cơ chế của tố tụng hình sự và luật dân sự. Tại Liên bang Nga, các biện pháp phòng ngừa việc chuyển tài sản do phạm tội mà có được ưu tiên áp dụng. Nhiều nhiệm vụ trong số đó được xác định trong các văn kiện có tính chiến lược do Tổng thống Liên bang Nga Vladimir Vladimirovich Putin phê duyệt. Nổi bật là Chiến lược An ninh quốc gia, Chiến lược An ninh kinh tế của Liên bang Nga giai đoạn đến năm 2030; Đề cương Phát triển hệ thống quốc gia chống rửa tiền do phạm tội mà có và tài trợ khủng bố. Bài viết giới thiệu về cơ chế đấu tranh chống việc chuyển tài sản do phạm tội mà có ra nước ngoài và thu hồi tài sản của Tổng Viện kiểm sát Liên bang Nga.

Từ khóa: Tài sản do phạm tội mà có, thu hồi tài sản, chống tham nhũng, Tổng Viện kiểm sát Liên bang Nga.

Ngày nhận bài: 09/12/2022; Biên tập xong: 12/12/2022; Duyệt đăng: 12/12/2022.

For the first time at the level of international law, the concept of “Asset recovery” was introduced in 2003 by the UN Convention against Corruption. This is the subject of its fifth chapter, which provides two blocks of measures. One hand, they are aimed at countering the withdrawal of criminal assets to foreign jurisdictions through the implementation of state financial control and financial monitoring as its type and method. On the other hand, these are measures aimed at returning illegally transferred assets back to their country of origin using criminal procedural and civil law mechanisms. The Russian Federation gives priority to the application of measures to prevent the withdrawal of criminal assets; some of them are fixed in strategic documents approved by the President of the Russian Federation Vladimir Vladimirovich Putin as: The National Security Strategy, the Economic Security Strategy of the Russian Federation for the period up to 2030, the Concept of Developing a National System for Countering the Legalization (Laundering) of Proceeds from Crime and the Financing of Terrorism. The paper provides mechanisms to counter the withdrawal of criminal assets abroad and asset recovery of the Prosecutor General’s Office of the Russian Federation.

Keywords: Criminal assets, asset recovery, anti-corruption, the Prosecutor General’s Office of the Russian Federation.

Việc trực tiếp thực hiện kiểm soát tài chính không thuộc thẩm quyền của các cơ quan công tố ở Nga nhưng các cơ quan này đóng vai trò quan trọng trong việc tổ chức và tiến hành hoạt động này, bao gồm cả điều phối công tác đấu tranh chống tội phạm. Ví dụ, Công tố viên có quyền ngăn chặn khả năng đưa tài sản ra nước ngoài, kể cả liên quan đến thẩm quyền chặn nguồn Internet lan truyền các tội phạm về tài chính.

Cơ chế này hoạt động như sau: Nhân viên của Ngân hàng Trung ương theo dõi Internet, xác định các trang web thể hiện việc cung cấp các dịch vụ tài chính có tính chất tội phạm và chuẩn bị ý kiến sơ bộ về nội dung này. Sau đó, các thông tin này được chuyển tới Tổng Viện kiểm sát để đánh giá về mặt pháp lý và đưa ra yêu cầu chặn trang web. Hành động này của cơ quan công tố là bắt buộc đối với Roskomnadzor - cơ quan chịu trách nhiệm quản lý không gian Internet ở Nga. Tiếp theo, yêu cầu được chuyển đến nhân viên của cơ quan được chỉ định và các nhà cung cấp dịch vụ Internet. Cuối cùng, các nhà cung cấp dịch vụ hạn chế quyền truy cập vào trang web nêu trên. Quá trình này thường được thực hiện trong vòng một ngày do có sự phối hợp liên ngành trực tuyến bằng các phần mềm đặc biệt.

Một trường hợp khác mà cơ quan công tố chủ động ngăn chặn hành vi chuyển tài sản ra nước ngoài là khi các cơ quan thực thi pháp luật Nga phát hiện thấy dấu hiệu phạm tội nhằm chuyển tài sản ra khỏi đất nước này thông qua hệ thống tư pháp, ví dụ như vụ việc hai pháp nhân có đơn

gửi tòa án yêu cầu giải quyết một tranh chấp tài chính không có thật. Sau đó, tòa án đưa ra phán quyết có lợi cho một trong số các tổ chức trong vụ việc nêu trên và thu hồi một khoản nợ không tồn tại trên thực tế. Trong quá trình thu nợ, khoản nợ này được chuyển cho một công ty nước ngoài. Như vậy, số tiền đã được chuyển ra nước ngoài dựa trên quyết định của tòa án. Khi phát hiện ra vụ việc như trên, các Công tố viên bắt đầu tham gia quá trình tố tụng với tư cách là bên thứ ba có nghi ngờ về vụ án và đưa ra chứng cứ chứng minh đây là vụ việc tranh chấp không có thật. Trong trường hợp đã có quyết định của tòa án thì cơ quan công tố sẽ tìm cách để yêu cầu tòa án xem xét lại, nhờ đó mà ngăn chặn được hành vi chuyển tiền do phạm tội mà có.

Trong trường hợp tài sản đã được chuyển ra nước ngoài, việc thu hồi chúng sẽ khó khăn hơn và cần phải tiến hành qua nhiều giai đoạn. Trước hết là tìm kiếm tài sản. Luật tố tụng hình sự của Nga yêu cầu Điều tra viên phải ngay lập tức thực hiện các biện pháp để xác định số tiền và tài sản là kết quả của hành vi phạm tội. Đồng thời, các Công tố viên phải giám sát việc thực hiện đầy đủ các biện pháp theo hướng này của Điều tra viên. Các giai đoạn tiếp theo là thu giữ tài sản và tịch thu tài sản, cũng như công nhận văn bản của tòa án của Nga ở quốc

** Phó Tổng Cục trưởng Tổng Cục Tổ chức phân tích – Cục trưởng Cục Phân tích thông tin, Tổng Viện kiểm sát Liên bang Nga*

¹ Bài viết là bản trình bày của Tác giả tại buổi làm việc và giảng bài tại Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội ngày 03/10/2022. Tựa đề do Ban biên tập đặt. Bài viết phản ánh quan điểm của Tác giả.

gia được yêu cầu. Cuối cùng chuyển giao tài sản trên thực tế - đây là giai đoạn quan trọng nhất.

Tổng Viện kiểm sát Liên bang Nga đã có những quy định, hướng dẫn cụ thể cho từng giai đoạn thực hiện việc thu hồi tài sản, từ giai đoạn xác định tài sản cho đến khi thông qua quyết định cuối cùng của tòa án. Cơ quan này cũng thực hiện việc lưu trữ, phân tích các yêu cầu quốc tế cũng như kết quả giải quyết các yêu cầu này. Ngoài ra, Tổng Viện kiểm sát Liên bang Nga đã thành lập tổ công tác liên ngành phụ trách việc thu hồi tài sản. Hiện tại, tất cả các cơ quan và tổ chức nhà nước có liên quan đều tham gia vào các hoạt động của tổ và các phiên họp đánh giá từ chương trình nghị sự quốc tế đến các tình huống cụ thể.

Về tổng thể, phương thức làm việc này mang lại hiệu quả tích cực trong việc thu hồi tài sản của Liên bang Nga. Ví dụ, năm 2021, cơ quan điều tra Liên bang Nga đã gửi 34 yêu cầu hỗ trợ tư pháp trong các vụ án hình sự liên quan đến thu hồi tài sản do phạm tội mà có tới các cơ quan có thẩm quyền của nước ngoài. Trong cùng thời gian đó, các cơ quan có thẩm quyền của nước ngoài đã thực hiện 19 yêu cầu².

Tuy nhiên, không phải lúc nào cơ chế làm việc này cũng có thể được thực hiện hiệu quả ở mọi quốc gia hay mọi vụ án hình sự. Trong một số trường hợp, việc trực tiếp trả lại tài sản được chuyển ra nước ngoài có thể được bắt đầu ở giai đoạn điều tra sơ bộ và phải tiếp tục trong

một thời gian dài sau khi có quyết định cuối cùng của tòa án. Cùng với đó, công tác hợp tác quốc tế về phòng, chống tội phạm hiện vẫn còn rất phức tạp do sự thiếu hợp tác của một số quốc gia và tổ chức quốc tế. Nhiều vấn đề mới phát sinh đã gây ảnh hưởng không nhỏ tới công tác thu hồi trả lại tài sản. Có thể kể đến như:

Thứ nhất, một số quốc gia sử dụng cơ chế thu hồi tài sản vì lợi ích chính trị và bỏ qua các thể chế tố tụng. Hiện một số tài sản của Nga vẫn bị đóng băng một cách vô căn cứ ở một số quốc gia khác.

Thứ hai, sự tham gia hạn chế của Liên bang Nga trong các hoạt động quốc tế, bao gồm cả các sự kiện của Liên hợp quốc cũng như Tổ soạn thảo các biện pháp tài chính chống rửa tiền.

Thứ ba, một số khu vực pháp lý từ chối hợp tác và trao đổi dữ liệu vì mục đích thực thi pháp luật, bao gồm cả việc thực hiện các yêu cầu hỗ trợ tư pháp trong các vấn đề hình sự. Việc từ chối cung cấp hỗ trợ tư pháp như vậy chỉ có lợi cho những đối tượng phạm tội mà thôi.

Như vậy, có thể thấy những cách tiếp cận nêu trên đã ảnh hưởng đến việc trao đổi thông tin và hỗ trợ thu hồi tài sản. Do đó, nhiệm vụ đặc biệt quan trọng của chúng ta hiện nay là đánh giá kịp thời những rủi ro và giải quyết chúng để tránh những hậu quả tiêu cực có thể xảy ra, cũng như không gây nguy hại đến những nghĩa vụ quốc tế hiện có trong công tác đấu tranh chống việc chuyển tài sản do phạm tội mà có ra nước ngoài và thu hồi tài sản./.

² Trong đó có 06 vụ án hình sự đã ra quyết định thu hồi tài sản tại Latvia, Công quốc Monaco, Đại công quốc Luxembourg và Thụy Sĩ.